

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра історії і методики навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор із навчальної роботи

М. Б. Боднар

31 серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

рівень вищої освіти *перший (бакалаврський)*

галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

спеціальність *014 Середня освіта (Історія)*

освітньо-професійна програма *Середня освіта (Історія)*

Кременець

2020

Робоча програма навчальної дисципліни *Генеалогія* для *першого (бакалаврського)* рівня вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Історія)* освітньо-професійної програми *Середня освіта (Історія)*

Укладач *Собчук Володимир Дмитрович*, кандидат історичних наук, доцент кафедри *історії і методики навчання*

Схвалено на засіданні *кафедри історії і методики навчання*

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри

(*Скакальська І. Б.*)

(підпис)

1. ВСТУП

Анотація. Найголовніші теоретичні знання з історичного джерелознавства, джерельна база вітчизняної історії, опанування навиками роботи з історичними джерелами різних типів і видів. Ознайомлення зі станом сучасних українських та зарубіжних наукових досліджень із джерелознавства. Важливим завданням курсу є формування історичного мислення, національної свідомості та усвідомлення місця України у світовій історії.

Зміст дисципліни: теорія історичного джерелознавства, головні джерела вивчення вітчизняної історії, головні проблеми історичного джерелознавства, типи і види історичних джерел, основні групи джерел з історії України, етапи розвитку в Україні історичного джерелознавства, найголовніші публікації історичних джерел з історії України.

Ключові слова: агіографічні джерела, актові джерела, актові книги, археологічні джерела, архів, архітектурні пам'ятки, аудіовізуальні джерела, Березневі статті 1654 р., Білоцерківський договір, види історичних джерел, Військово-топографічна карта Російської імперії, військово-топографічні описи губерній, Галицько-Волинський літопис, Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр., Геологічний атлас Галичини, Гербівник Бартоша Папроцького, декрети радянської влади, джерела особового походження, джерелознавство, документи КПРС, документи політичних партій, епіграфічні пам'ятки, етнографічні описи України кінця XVIII ст., Записки Мартина Ґруневеґа, Зборівський договір, ідеографічні джерела, іконографічні джерела, Іпатіївський літопис, історико-статистичні описи єпархій, історичне джерело, історичний факт, карта Шуберта, картографічні джерела, Картографічні джерела, Київський літопис, кінофотофонодокументи, класифікація історичних джерел, козацькі літописи, Коронна метрика, Короткий Волинський літопис, Лаврентіївський літопис, Литовська метрика, Литовські статuti, лінґвістичні джерела, Літопис Грабянки, Літопис Самовидця, Львівський літопис, люстрації, мемуари, наративні джерела, нумізматичні джерела, Опис України Гійома Левассера ле Боплана, Острозький літописець, переписи населення, періодичні видання, писемні джерела, Повість минулих літ, податкові реєстри, Правда Ярослава, Правда Ярославичів, Радзивіллівська карта, Радивилівський літопис, речові джерела, родові архіви шляхти, Руська метрика, Руська правда, Синопис Інокентія Ґізеля, Слободищенський трактат, статистичні джерела, судово-слідча і тюремно-табірна документація, типи історичних джерел, типологічна класифікація історичних джерел, універсали українських гетьманів, усні джерела, Хроніка Мацея Стрийковського, Хроніка Олександра Ґваньїні, Хроніка Феодосія Софоновича, Хроніка Яна Длугоша.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузі знань <i>01 Освіта / Педагогіка</i>	<i>за вибором</i>	
Кількість модулів – 2	Спеціальність <i>014 Середня освіта (Історія)</i>	Рік підготовки	
Кількість змістових модулів – 2		<i>2-й</i>	<i>2-й</i>
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		<i>4-й</i>	<i>4-й</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,7	Освітньо-професійна програма <i>Середня освіта (Історія)</i>	<i>26 год.</i>	<i>6 год.</i>
		Практичні, семінарські	
		<i>28 год.</i>	<i>6 год.</i>
		Лабораторні	
		<i>– год.</i>	<i>– год.</i>
		Самостійна робота	
		<i>66 год.</i>	<i>108 год.</i>
		Вид контролю: <i>залік</i>	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи

для денної форми навчання: 45% – 55%;

для заочної форми навчання: 10% – 90%.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: набуття студентами джерелознавчої культури, що становить вагому передумову фахової компетентності їх як майбутніх учителів історії та самостійної пошукової діяльності по вивченню минулого.

Завдання: засвоєння студентами найголовніших теоретичних знань з історичного джерелознавства, ознайомлення з джерельною базою вітчизняної історії та опанування елементарних навиків роботи з історичними джерелами різних типів і видів.

Професійні компетентності, на формування яких спрямована навчальна дисципліна

Інтегральна:

1) здатність розв'язувати в професійній педагогічній діяльності в галузі середньої освіти або в процесі навчання складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні:

- 1) здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- 2) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- 3) здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 4);
- 4) здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 7);
- 5) здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 10);
- 6) здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 11);
- 7) здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та введення здорового способу життя (ЗК 12).

Фахові:

- 1) здатність критично усвідомлювати зв'язки між теперішніми подіями та минулими

процесами (ФК 4);

2) здатність та вміння використовувати надбання інших наук (історія України, історія мистецтва, археологія, соціологія, філософія та ін.) (ФК 5);

3) здатність правильно коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до критичних канонів дисципліни (ФК 9);

4) здатність вільно оперувати спеціальною термінологією (ФК 10);

5) здатність здійснювати пошук необхідних для освітньої та наукової діяльності джерел гуманітарного знання (архівні та опубліковані документи, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) (ФК 11).

Програмні результати навчання

1. Розуміти контекст, причини та наслідки історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності (ПРН 1).

2. Здатність користуватися науковою літературою, електронними довідковими виданнями, аналізувати матеріал академічних підручників та навчальних посібників (ПРН 9).

3. Здатність використовувати комп'ютерні та Інтернет-ресурси і методи для переробки історичних або споріднених даних (ПРН 13).

4. Вміти розкривати сутність досліджуваної проблеми у навчальних та науково-дослідницьких проектах з дотриманням вимог академічної доброчесності (ПРН 15).

5. Вміти застосовувати знання української мови за професійним спрямуванням на практиці (ПРН 17).

6. Здатність до самостійного навчання упродовж життя, розвиток мотивів самоактуалізації у сфері професійної діяльності, вміння застосовувати творчі здібності, які характеризують готовність до створення принципово нових ідей (ПРН 21).

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Тема 1.1. Джерелознавство як галузь гуманітарного знання

Поняття про джерела гуманітарного знання. Специфіка історичного пізнання. Об'єкти культури як носії гуманітарної і соціальної інформації. Термін «джерело». «Першоджерело» і «вторинне джерело». Історичне джерело та історичний факт. Джерельна інформація. Джерело як дослідницька проблема.

Предмет і завдання джерелознавства. Об'єкт, предмет, мета і завдання джерелознавства. Структура джерелознавства. Загальне джерелознавство. Спеціальне джерелознавство. Джерелознавство і суміжні галузі знання (палеографія, текстологія, дипломатика, кодикологія, археографія, сфрагістика, геральдика, нумізматики, фалеристика, картографія, боністика, хронологія, метрологія, археологія).

Становлення і розвиток джерелознавства. Елементи критики джерел у працях античних і середньовічних істориків. Виникнення джерелознавства як окремої дисципліни. Джерелознавство і позитивізм. Праці Ланглуа та Сеньобса. Постмодерністські віяння в трактуванні джерел гуманітарного знання. Розвиток джерелознавства в Україні. Київський і Львівський осередки джерелознавства. Київська археографічна комісія. Джерелознавчі праці вітчизняних учених.

Тема 1.2. Типи і види історичних джерел

Класифікації історичних джерел. Поняття класифікації історичних джерел. Критерії класифікації. Основні схеми класифікації. Типологічна класифікація історичних джерел. Типи і види історичних джерел. Групування історичних джерел за хронологічно-географічними ознаками.

Речові джерела. Загальна характеристика речових джерел та їх класифікація. Археологічні матеріали. Нумізматичні джерела. Архітектурні пам'ятки. Предмети озброєння. Елементи одягу. Епіграфічні пам'ятки.

Лінгвістичні джерела. Загальна характеристика лінгвістичних джерел. Значення лінгвістичних джерел для вивчення історії етнічних процесів. Ономастичні джерела.

Антропоніми. Топоніми. Етніоніми. Слова іншомовного походження.

Усні джерела. Загальна характеристика усних джерел. Прозові та віршовані усні джерела. Усні історичні твори. Видання усних джерел.

Писемні джерела. Провідне місце писемних джерел у вивченні історії. Класифікація писемних джерел. Наративні джерела. Хроніки. Літописи. Спогади. Актові джерела. Судово-слідчі документи. Статистичні джерела. Матеріали соціологічних досліджень. Джерела особового походження. Періодичні видання. Документи громадських об'єднань та політичних партій.

Іконографічні та ідеографічні джерела. Загальний огляд зображальних джерел та їх класифікація. Графічні книжкові зображення. Портрети. Народні картини. Жанрові та історичні зображальні джерела. Картографічні джерела. Паперові грошові знаки. Фотографії.

Аудіовізуальні джерела. Кінофоновідео документи.

Тема 1.3. Пошук і вивчення джерел з історії України

Серійні публікації джерел з історії України. «Повна збірка руських літописів». Видання Київської археографічної комісії. «Архів Санґушків». «Гродський і земський архів з часу Речі Посполитої». «Жерела до історії України-Руси». Пам'ятки української мови. Литовська метрика». «Літопис УПА».

Архівна евристика Найголовніші сховища джерел з історії України. Державні і відомчі архіви. Музеї. Рукописні відділи наукових бібліотек. Джерела вітчизняної історії поза межами України. Методика пошуку та виявлення джерел.

Джерелознавче вивчення документів. Відбір джерел для подальшої роботи з ними Зовнішня критика джерел. Внутрішня критика джерел. Атрибуція документів. Проблема автентичності джерел. Оригінали і фальшивки. Кількісні методи в атрибуції документів. Методи датування історичних фактів. Методи ідентифікації осіб. Аналіз прямої і непрямой інформації джерел.

Змістовий модуль 2

ДЖЕРЕЛА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Тема 2.1. Джерела стародавньої історії України

Повідомлення античних авторів про мешканців України. Геродот. Птоломей. Пліній

Старший. Тацит. Певтінгерові таблиці.

Археологічні, нумізматичні, сфрагістичні джерела. Публікації речових джерел.

Тема 2.2. Джерела історії України VI – першої половини XIV ст.

Повідомлення іноземців. Візантійські письменники про слов'ян і Русь (Прокопій Кесарійський, Костянтин Багрянородний, Лев Диякон). Україна в працях арабських учених (Ібн Фадлан, Аль Масуді). Повідомлення європейських письменників (Йордан, Бруно Кверфуртський, Тітмар Мерзебурзький, Плано Карпіні, Гійом де Рубрук).

Вітчизняне літописання. Етапи розвитку руського літописання. Зводи Літопису руського. Іпатіївський літопис. Лаврентіївський літопис. Радивилівський літопис. Структура зводів. Повість минулих літ. Київський літопис. Галицько-Волинський літопис.

Літературні твори. Перекладна література. Оригінальні твори. «Повчання» Володимира Мономаха. «Слово о полку Ігоревім». Агіографічна література. Життя святих.

Пам'ятки права. Руська правда. Редакції Руської правди. Правда Ярослава і Правда Ярославичів. Пам'ятки канонічного права. Міжнародно-правові акти. Договори з греками.

Актові джерела. Поява актів на Русі. Акти Галицько-Волинської держави.

Іконографічні джерела. Фрески Софійського собору. Мініатюри Радивилівського літопису.

Речові джерела. Археологічні матеріали. Нумізматичні пам'ятки. Архітектурні пам'ятки. Предмети озброєння. Епіграфічні пам'ятки. Графіті.

Тема 2.3. Джерела історії України середини XIV – другої третини XVI ст.

Україна в українських, литовсько-руських і російських літописах пізнього середньовіччя. Литовсько-руське літописання. Літописець великих князів литовських. Українські літописи. Волинський літопис. Повідомлення про Україну в пізньосередньовічних російських літописах.

Повідомлення європейських хроністів і мемуаристів про Україну. Польські хроністи. Вінцентій Кадлубек. Янко з Чарнкова. «Історія» Ян Длугоша. Матей Меховський і його «Трактат про дві Сарматії». Марцин Кромер і його праці. «Полькак хроніка» Бельських. Матей Стрийковський і його «Хроніка». Записки Жільбера де Лянуа.

Пам'ятки права. Статути Казимира Великого. Привілей Казимира Ягайловича 1447 р. Судебник Казимира Казимира 1468 р. Земські привілеї великих князів литовських.

Литовські статuti. I Литовський статут. II Литовський статут. Устава на волюки.

Актові джерела. Польсько-литовські договори. Присяжні грамоти. Литовська метрика. Коронна метрика. Актові книги регіональних адміністративно-судових установ. Матеріали родових архівів. Архів Санґушків. Архів Сенют.

Описово-статистичні матеріали архіву Коронного скарбу. Матеріали ревізій українських замків.

Іконографічні джерела. Портрети еліти.

Речові джерела. Пам'ятки архітектури. Військовий обладунок. Предмети побуту. Монети.

Тема 2.4. Джерела з історії України останньої третини XVI – XVIII ст.

Вітчизняні історико-літературні твори. Львівський літопис. Острозький літописець. Хроніка Феодосія Софоновича. Козацькі літописи. Літопис Самовидця. Літопис Самійла Величка. Літопис Грабянки.

Іноземні хроніки, описи й щоденники. «Опис Європейської Сарматії» Алессандро Ґваньїні. «Військовий діарій» Шимона Окозьського. Опис України» Гійома Левассера ле Боплана. «Скіфо-козацька війна» Йоахима Пасторія. «Історія війни козаків проти Польщі» П'єра Шевальє. Щоденник Павла Халебського. «Історія козацько-польської війни» Самуеля Ґрондського.

Польські гербівники Бартоша Папроцького, Шимона Окозьського, Альберта Віюка-Кояловича й Каспера Несецького.

Міжнародно-правові акти України. Договори між козацькою Україною та Річчю Посполитою. Зборівський договір. Білоцерківський договір. Слободищенський трактат. Українсько-російські договори другої половини XVII ст. Березневі статті 1654 р. Переяславські статті 1659 р. Батуринські статті 1663 р. Московські статті 1665 р., Глухівські статті 1669 р. Конотопські статті 1672 р. Коломацькі статті 1687 р.

Нормативно-правові акти. Законодавство Речі Посполитої. Універсали українських гетьманів. Конституція Пилипа Орлика. Російське законодавство.

Актові джерела. Руська (Волинська) Метрика. Актові книги регіональних і локальних судово-адміністративних установ.

Описово-статистичні джерела. Люстрації староств. Податкові реєстри. Реєстри козацького війська. Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр.

Етнографічні описи України кінця XVIII ст. Топографічні описи намісництв. «Записки о Малороссии» Якова Маркевича.

Картографічні праці. Радивилівська карта Великого князівства Литовського. Картографічні праці Гійома Левассера ле Боплана. Карта Джовані Антоніо Річчі-Занноні.

Тема 2.5. Джерела історії України XIX – початку XX ст.

Загальна характеристика історичних джерел XIX – XX ст. Кількісне зростання джерел. Зростання кількості різновидів джерел. Публікація і тиражування джерел.

Нормативно-правові акти. Російське законодавство. Система публікації законодавчих актів. Повне зібрання законів Російської імперії.

Актові джерела. Приватноправові акти. Документація селянської реформи. Уставні і викупні акти.

Документація діловодства. Державне діловодство. Поміщицьке діловодство. Діловодство акціонерних компаній. Види документів діловодства. Довідкові видання. Адрес-календарі. Пам'ятні книги.

Описово-статистичні джерела. Документація фіскального, церковного, адміністративно-поліцейського обліку населення. Ревізькі казки. Посімейні списки. Метричні книги. Сповідні розписи. Клірові відомості. Документація обліку службовців. Послужні списки. Матеріали перепису населення 1897 р. Документація господарського обліку населення і ресурсів. Інвентарі. Аграрна статистика. Йосифінська метрика. Францисканська метрика. Військово-топографічні описи губерній. Історико-статистичні описи єпархій.

Друковані засоби масової інформації. Цензура.

Джерела особового походження. Мемуари. Щоденники. Автобіографії.

Етнографічні описи України. Південно-західне відділення Російського географічного товариства. Матеріали експедицій Павла Чубинського.

Картографічні праці. Картографування українських земель у Російській імперії. Карта Шуберта. Карти губерній. Українські землі на Військово-топографічній карті Російської імперії. Україна на Спеціальній карті Європейської Росії І. Стрельбицького. Україна на двоверстній Секретній карті Західного прикордонного округу. Картографування українських земель в імперії Габсбургів. Українські землі на Новій спеціальній карті Австро-Угорщини та окупованих земель. Генеральна карта Середньої Європи. Геологічний атлас Галичини. Плани міст.

Іконографічні джерела. Пейзажі із зображеннями сільських і міських краєвидів. Картини побутового жанру. Портрети. Фотографії.

Тема 2.6. Джерела новітньої історії України

Історичні джерела доби революції. Нормативно-правові акти Української революції 1917–1921 рр. Документи політичних партій. Джерела особового походження. Щоденники. Листи. Мемуари. Преса епохи революції. Кінофотофонодокументи. Паперові грошові знаки.

Історичні джерела радянської доби. Особливості радянських джерел. Маніпулятивний характер інформації. Нормативно-правові акти. Документи КПРС. Праці партійно-державних лідерів. Документи політизованих громадських організацій. Документація діловодства. Судово-слідча і тюремно-табірна документація. Статистичні джерела. Документи господарського обліку населення і ресурсів. Книги обліку трудового селянського землекористування. Погосподарські книги. Документація обліку службовців. Джерела особового походження. Мемуари. Автобіографії. Специфіка мемуарної літератури радянської доби. Преса. Кінофотофонодокументи.

Документи періоду німецької окупації. Преса. Джерела особового походження. Щоденники. Листи. Мемуари.

Історичні джерела доби незалежної України. Нормативно-правові акти незалежної України. Документи політичних партій і громадських організацій. Агітаційні матеріали. Засоби масової інформації. Інтернет-ресурси.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
Модуль 1												
<i>Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО</i>												
<i>Тема 1.1. Джерелознавство як галузь гуманітарного знання</i>	8	2	2	–	–	4	8	2	–	–	–	6
<i>Тема 1.2. Типи і види історичних джерел</i>	8	2	2	–	–	4	8	–	2	–	–	6
<i>Тема 1.3. Пошук і вивчення джерел з історії України</i>	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6	–	–	12	24	2	2	–	–	20
<i>Змістовий модуль 2. ДЖЕРЕЛА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ</i>												
<i>Тема 2.1. Джерела стародавньої історії України</i>	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
<i>Тема 2.2. Джерела історії України VI – першої половини XIV ст.</i>	16	4	4	–	–	8	16	–	–	–	–	16
<i>Тема 2.3. Джерела історії України середини XIV – 2-ї третини XVI ст.</i>	16	4	4	–	–	8	16	2	–	–	–	14
<i>Тема 2.4. Джерела історії України останньої третини XVI – XVIII ст.</i>	16	4	4	–	–	8	16	–	2	–	–	14
<i>Тема 2.5. Джерела історії України XIX – початку XX ст.</i>	16	4	4	–	–	8	16	2	–	–	–	14
<i>Тема 2.6. Джерела новітньої історії України</i>	8	2	2	–	–	4	8	–	–	–	–	8
<i>Підсумкове заняття</i>	2		2	–	–	–	2	–	2	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	82	20	22	–	–	40	82	4	4	–	–	74
Усього годин	106	26	28	–	–	52	106	6	6	–	–	94
Модуль 2												
Індивідуальне науково-дослідне завдання	14	–	–	–	14	–	–	–	–	–	14	–
Усього годин	120	26	28	–	14	52	120	6	6	–	14	94

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Джерелознавство як галузь гуманітарного знання	2
2	Типи і види історичних джерел	2
3	Пошук і вивчення джерел з історії України	2
4	Джерела стародавньої історії України	2
5–6	Джерела історії України VI – першої половини XIV ст.	4
7–8	Джерела історії України середини XIV – другої третини XVI ст.	4
9–10	Джерела історії України останньої третини XVII – XVIII ст.	4
11–12	Джерела історії України XIX – початку XX ст.	4
13	Джерела новітньої історії України	2
14	Підсумкове заняття	2

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Джерелознавство як галузь гуманітарного знання	4
2	Типи і види історичних джерел	4
3	Пошук і вивчення джерел з історії України	4
4	Джерела із стародавньої історії України	4
5	Джерела історії України VI – першої половини XIV ст.	8
6	Джерела історії України середини XIV – другої третини XVI ст.	8
7	Джерела історії України останньої третини XVII – XVIII ст.	8
8	Джерела з історії України XIX – початку XX ст.	8
9	Джерела з новітньої історії України	4
	Разом	52

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювання писемного джерела з історії України.
2. Характеристика джерел певної проблеми історії України обсягом 3–4 стор. (сторінка – 300–320 слів комп'ютерного набору 14-м кеглем через 1,5 інтервалу).
3. Огляд публікацій із проблем джерелознавства історії України обсягом 3–4 стор.
4. Повідомлення на студентську наукову конференцію за результатами власного дослідження обсягом 3–4 стор.
5. Есе з джерелознавчої проблематики історії України обсягом 3–4 стор.
6. Розгорнуті анотації 3–4 видань джерелознавчого характеру загальни обсягом 3–4 стор.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, семінари, індивідуальні науково-дослідні завдання; пояснювально-ілюстративні, проблемні та частково-пошукові методи з використанням аудіовізуальних засобів, спеціалізованого програмного забезпечення освітнього процесу, електронних бібліотек та архівів, онлайн-енциклопедій, -словників і -баз даних.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання, модульне тестування; оцінка індивідуальної роботи; підсумкове тестування.

Орієнтовний перелік питань на залік

1. Поняття про джерела гуманітарного знання.
2. Предмет і завдання джерелознавства.
3. Становлення і розвиток джерелознавства.
4. Класифікації історичних джерел.
5. Речові джерела історії.
6. Лінгвістичні джерела історії.
7. Усні джерела історії.
8. Писемні джерела історії.
9. Іконографічні та ідеографічні джерела історії.
10. Аудіовізуальні джерела історії.
11. Серійні публікації джерел з історії України.
12. Архівна евристика.

13. Джерелознавче вивчення документів.
14. Повідомлення античних авторів про мешканців України.
15. Археологічні, нумізматичні, сфрагістичні джерела стародавньої історії України.
16. Повідомлення іноземців про слов'ян і Русь.
17. Вітчизняне літописання XI – XIV ст.
18. Літературні твори XI – XIV ст. як джерела історії України.
19. Пам'ятки права XI – XIV ст.
20. Актові джерела історії України XIII – XIV ст.
21. Іконографічні джерела історії України XI – XIV ст.
22. Речові джерела історії України X – XIV ст.
23. Україна в українських, литовсько-руських і російських літописах пізнього середньовіччя.
24. Повідомлення європейських хроністів і мемуаристів про Україну середини XIV – другої третини XVI ст.
25. Пам'ятки права середини XIV – другої третини XVI ст.
26. Актові джерела історії України середини XIV – другої третини XVI ст.
27. Описово-статистичні джерела історії України XV – другої третини XVI ст.
28. Іконографічні джерела історії України пізнього середньовіччя.
29. Речові джерела історії України пізнього середньовіччя.
30. Вітчизняні історико-літературні твори раннього нового часу.
31. Іноземні хроніки, описи й щоденники раннього нового часу.
32. Польські гербівники раннього нового часу.
33. Міжнародно-правові акти України середини і другої половини XVII ст.
34. Нормативно-правові акти раннього нового часу.
35. Актові джерела історії України раннього нового часу.
36. Описово-статистичні джерела історії України раннього нового часу.
37. Етнографічні описи України кінця XVIII ст.
38. Картографічні праці раннього нового часу.
39. Загальна характеристика історичних джерел кінця XVIII – початку XX ст.
40. Нормативно-правові акти кінця XVIII – початку XX ст.
41. Актові джерела історії України кінця XVIII – початку XX ст.
42. Документація діловодства кінця XVIII – початку XX ст.
43. Описово-статистичні джерела історії України кінця XVIII – початку XX ст.
44. Друковані засоби масової інформації кінця XVIII – початку XX ст.
45. Джерела історії України кінця XVIII – початку XX ст. особового походження.

46. Етнографічні описи України XIX ст.
47. Картографічні праці кінця XVIII – початку XX ст.
48. Іконографічні джерела кінця XVIII – початку XX ст.
49. Джерела історії України доби революції.
50. Джерела історії України радянської доби.
51. Джерела історії України періоду німецької окупації.
52. Історичні джерела доби незалежної України.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота									ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль № 1			Змістовий модуль № 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	22	100
6	6	6	6	12	12	12	12	6		

Оцінка за курс становить суму кількості балів, накопичених протягом семестру на семінарських заняттях (максимально 78) та оцінки за ІНДЗ (максимально 22 бали). Якщо студент із поважних причин не зміг накопичити на семінарських заняттях бажану кількість балів, вона може бути замінена оцінкою за залік за 12-бальною шкалою, помноженою на 6,5.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
66–74	D	задовільно	
60–65	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорні конспекти лекцій, розробки семінарських занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

Історичне джерелознавство : підручник для студентів істор. спец. ВНЗ / авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – Київ, 2002.
 Макаруч С. А. Джерелознавство історії України. – Львів, 2008.
 Макаруч С. А. Писемні джерела з історії України. – Львів, 1999.
 Джерелознавство історії України : довідник : навч. посібник. – Київ, 1998.
 Хрестоматія з історії України : у 2 кн. – Київ, 1996.

Допоміжна література

Довідкові видання

Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : хронологічний довідник. – 2-е вид., доповн., доопрац. – Київ, 2005.
 Енциклопедія історії України : у 10 т. – Київ, 2003–2013.
 Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. – Київ, 1985.
 Зварич В., Шуст Р. Нумізмати́ка : довідник. – Тернопіль, 1998.
 История дореволюционной России в дневниках и воспоминаниях : в 5 т., 13 ч. ; под ред. Зайончковского П. А. – Москва, 1976–1989.
 Реабілітовані історією : у 27 т. – Тернопіль, 2008–2020. – Тернопільська область : у 6 кн.
 Словарь книжников и книжности Древней Руси. – Вып. 1 : XI – первая половина XIV в. – Ленинград, 1987.
 Словник-довідник з археології. – Київ, 1996.

Картографічні видання

Атлас історії України. – Київ, 2012.
 Атлас історії української державності : Українські землі від найдавніших часів до сьогодення / Автор-упорядн. Грицеляк В. П. – Львів, 2013.
 Вортман Д., Гордієнко Я., Майоров М. Terra Ucrainica : Історичний атлас України і

сусідніх земель. Від кіммерійців до сьогодні. – Харків, 2018.

Історичний атлас України / авт. *Ю. І. Лоза*. – Київ, 2015.

Історичний атлас України. Найдавніше минуле. Русь (Київська держава, Галицько-Волинська держава) / авт.-упоряд. *Ю. І. Лоза*. – Київ, 2010.

Видання історичних джерел

33-й: голод. Народна Книга-Меморіал / упор.: *Л. Б. Коваленко, В. А. Маняк*. – Київ, 1991.

Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів. 1734–1775. – Київ, 1998.

Архів розстріляного відродження : матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років / упор. *О. й Л. Ушкалови*. – Київ, 2010.

Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець : Джерелознавче дослідження. – 2-е вид. – Київ, 1971.

Боплан Г. Л. Опис України. – Київ; Кембридж, 1990.

Бульба-Боровець Тарас, отаман. Армія без держави. Слава і трагедія українського повстанського руху : Спогади. – Вінніпег, 1981.

Величко С. Літопис : у 2 т. – Київ, 1991.

Вернадский В. И. Дневники. 1917–1921. – Киев, 1995.

Винниченко В. Відродження нації : у 3 ч. – Київ, 1990.

Вирок українській революції : «Справа ЦК УПСР» : Науково-документальне видання / упор. *Т. Осташко і С. Кокін*. – Київ, 2013.

Волинські грамоти XVI ст. – Київ, 1996.

Володимирський ґродський суд : Описи актових книг. – Київ, 2002. – Вип. 1.

Галицько-Волинський літопис. Дослідження. Текст. Коментар. – Київ, 2002.

Геродот. Геродота турійця з Галікарнасса «Історій» книг дев'ять, що їх називають музами. – Київ, 1993.

Грамоти XIV ст. – Київ, 1974.

Грушевський М. С. Щоденник (1888–1894). – Київ, 1997.

Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. : документи, матеріали, спогади : у 3-х т. – Львів, 1998.

Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918–1920 : док. і матеріали : у 2 т. – Київ, 2006.

Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : збірн. док. – Київ, 1993.

Документы об Освободительной войне украинского народа 1648–1654 гг. – Киев, 1965.

Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901–1914 роки). – Київ, 2007.

Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920 роки). – Київ, 2007.

Древнерусские княжеские уставы XI – XV вв. – Москва, 1976.

Жолтовський П. Вибрані праці : в 3 т. – Харків, 2013. – Т. 1 : *Umbra vitae* : Спогади. Листування. Додатки.

Інститут історії України Національної академії наук України : документи і матеріали. 1936–1991 : у 2 кн. – Київ, 2011. – Кн. 1 : 1936–1947 / упор. *Рубльов О. С., Юркова О. В.*

Історія Академії наук України (1918–1923) : документи і матеріали. – Київ, 1993.

Історія держави і права України : хрестоматія. – Київ, 1996.

Києво-Печерський патерик. – Київ, 1991.

Кирило-Мефодіївське товариство : у 3 т. – Київ, 1990.

Кістяківський О. Ф. Щоденник (1874–1885) : у 2 т. – Київ, 1994.

Книга пам'яті України. Тернопільська область : у 3 т. – Львів, 1995–1996.

Колективізація і голод на Україні. 1929–1933 : збірн. док. і матеріалів. – Київ, 1992.

Константин Багрянородный. Об управлении империей. – Москва, 1991.

Конституційні акти України 1917–1920 : Невідомі конституції України. – Київ, 1992.

Костюк Г. Зустрічі і прощання : Спогади у двох книгах. – Київ., 2009

Коцюбинська М. Книга споминів. – [Харків], 2006.

Кременецька земська книга 1578 року / підгот. до вид. *Л. В. Ящук.* – Кременець, 2018.

Кременецький земський суд : описи актових книг. – Київ, 1959–1965. – Вип. 1–3.

Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти. – Львів, 2004.

Листи Івана Сірка. Матеріали до українського дипломатарію. – Київ, 1996.

Листування Михайла Грушевського. – Київ; Нью-Йорк; Париж; Львів; Торонто, 1997.

Литовська Метрика. – Київ, 2005. – Кн. 561 : Ревізії українських замків 1545 року / підгот. *В. Кравченко.*

Літопис Григорія Граб'янки. – Київ, 1992.

Літопис руський. За Іпатським списком / пер. з давньорус. *Л. Махновця.* – Київ, 1989.

Літопис Самовидця. – Київ, 1971.

Літопис Української повстанської армії. – Торонто; Львів, 2006. – Т. 43 : Боротьба з агєнтурою : Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. – Кн. 1.

Літопис Української повстанської армії. – Торонто; Львів, 2006. – Т. 44 : Боротьба з агєнтурою : Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. – Кн. 2.

Луцька замкова книга. 1560–1561 рр. / підгот. до вид. *В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук.* – Луцьк, 2013.

Літопис Української повстанської армії. – Торонто; Львів, 2007. – Т. 46 : Боротьба з агєнтурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. – Кн. 3.

Мемуары, относящиеся к истории Южной Руси. – Киев, 1890–1896. – Вып. 1–2.

Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст. – Київ, 1991.

Памятная книга Волынской губернии на ... год. – Житомир, 1885–1916.

Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні (XVI – перша половина XVII ст.) : зб. документів – Київ, 1975.

Політичні протести й інакоступство в Україні. 1960–1990 : документи і матеріали / упор. *В. Даниленко*. – Київ, 2013.

Полонська-Василенко Н. Спогади. – Київ, 2011.

Правда Русская : в 3 т. – Москва, 1940–1963.

Реєстр Війська Запорозького 1649 року. – Київ, 1995.

Руська (Волинська) метрика : Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське воєводства). 1569–1673. – Київ, 2002.

Самі про себе : Автобіографії українських митців 1920-х років / упор. *Р. Мовчан*. – Київ, 2015.

Самчук У. Юність Василя Шеремети : роман : у 2 т. – Мюнхен, 1946–1947.

Самчук У. Волинь : роман : у 3 част. : у 2 т. – Київ, 1993.

Селянський рух на Україні 1569 – 1647 рр. : зб. документів і матеріалів. – Київ, 1993.

Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918. – Київ; Філадельфія, 1995.

Софонович Феодосій. Хроніка з літописів стародавніх. – Київ, 1992.

Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. – Одеса, 2002–2004.

Стрийковський М. Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Руси / пер. з польськ. – Львів, 2011.

Українська Центральна Рада : документи і матеріали : у 2 т. – Київ, 1996.

Українське повсякдення ранньомодерної доби : збірн. документів. – Київ, 2014. – Вип. 1: Волинь XVI ст.

Український народний одяг XVII – початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського. – Київ, 1988.

Український портрет XVI – XVIII століть : каталог-альбом / автори-укладачі *Г. Бєлікова, Л. Членова*. – Вид. 2. – Київ, 2006.

Універсали Богдана Хмельницького. – Київ, 1998.

Archiwum książąt Sanguszków w Sławucie. – Lwów, 1887. – Т. 1: 1366–1506; 1890. – Т. 3: 1432–1534; 1890. – Т. 4: 1535–1547.

Періодичні і продовжувані видання

Архіви України : науково-практичний журнал / видається з 1947 р.

Історичні джерела та їх використання. – Вип. 1–7. – Київ, 1964–1972.

Студії і матеріали з історії Волині. 2009. – Кременець, 2009.

Студії і матеріали з історії Волині. 2012. – Кременець, 2012.

Студії і матеріали з історії Волині. 2013. – Кременець, 2015.

Студії і матеріали з історії Волині. 2018. – Кременець, 2018.

Сфрагістичний щорічник. – Київ, 2011–.

Український археографічний щорічник. – Київ, 2001–.

Дослідження

Антонова С. И. Материалы законодательства периода капитализма как исторический источник : учебн. пособие. – Москва, 1976.

Антонова С. И. Статистические источники по истории СССР периода капитализма : учебн. пособие. – Москва, 1968.

Архівознавство : підручник. – Київ, 1998.

Асеев Ю. С. Архитектура древнего Киева. – Киев, 1982.

Белецкий П. Украинская портретная живопись XVII – XVIII вв. – Ленинград, 1981.

Воронкова С. В. Проблемы источниковедения истории России периода капитализма. – Москва, 1985.

Горленко В. Ф., Бойко І. Д., Куницький О. С. Народна землеробська техніка українців (Історико-етнографічна монографія). – Київ, 1971.

Данилевский И. Н. Древняя Русь глазами современников и потомков (IX – XII вв.). Курс лекций. – Москва, 1998.

Документальные памятники: выявление, учет, использование : учебн. пособие. – Москва, 1988.

Древняя Русь в свете зарубежных источников / под ред. *Е. А. Мельниковой.* – Москва, 1999.

Ісаєвич Я. Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI – XVIII ст. – Київ, 1972.

Клейн Л. С. Археологические источники : учебн. пособие. – Ленинград, 1978.

Ковальський Н. П., Мьцик Ю. А. Анализ архивных источников по истории Украины XVI – XVII вв. : учебн. пособие. – Днепропетровск, 1984.

Крип'якевич І. П. Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772 р.) : огляд публікацій. – Київ, 1962.

Крутиков В. В. Источники по социально-экономической истории Украины периода

капіталізму. – Днепропетровск, 1980. – Ч. 1.

Легун Ю., Петренко О. Матеріали ревізійного перепису населення 1795–1796 рр. у фондах Державного архіву Вінницької області : навч. посібн. – Вінниця, 2005.

Литвак Б. Г. Очерки источниковедения массовой документации XIX века. – Москва, 1979.

Литвиненко М. А. Джерела історії України XVIII ст. – Харків, 1970.

Лосева О. В. Русские месяцесловы XI – XIV веков. – Москва, 2001.

Масенко Л. Українські імена і прізвища. – Київ, 1990.

Матейко К. І. Український народний одяг. – Київ, 1977.

Мацюк О. Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – початок XX ст.). – Київ, 1974.

Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Дніпропетровськ, 1996.

Мыцик Ю. А. Украинские летописи XVII века. – Днепропетровск, 1978.

Мілясевич І. В. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX ст. : історико-бібліографічне дослідження. – Львів, 2004.

Николаева Т. А. Украинская народная одежда: Среднее Поднепровье. – Киев, 1988.

Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Загальне документознавство : навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ, 2009.

Пушкарев Л. Н. Классификация исторических источников. – Москва, 1975.

Сичинський В. Чужинці про Україну. – Київ, 1992.

Собчук В. Від коріння до крони : Дослідження з історії князівських і шляхетських родів Волині XV – першої половини XVII ст. – Кременець, 2014.

Собчук В. Історична Волинь : Північний захід України в регіональному та локальному вимірах минулого. – Кременець, 2017.

Советское источниковедение Киевской Руси. – Ленинград, 1979.

Сосса Р. І. Історія картографування території України : підручник для студентів вищих навч. закладів. – Київ, 2007.

Тихомиров М. Н. Источниковедение истории СССР : учебн. пособие. – Москва, 1962. – Вып. 1: С древнейших времен до конца XVIII века.

Толочко П. П. Літописи Київської Русі. – Київ, 1994.

Фрис В. Я. Історія кириличної рукописної книги в Україні X – XVIII ст. – Львів, 2003.

Худаш М. З історії української антропоніміки. – Київ, 1977.

Янин В. Л. Очерки комплексного источниковедения. – Москва, 1977.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Бібліотека Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Бібліотека Кременецького краєзнавчого музею

Вебсайт «Архіви Апользена»: <https://arolsen-archives.org>

Вебсайт «Жертви політичного терору в СРСР»: <https://base.memo.ru>

Вебсайт журналу «Архіви України»: <http://au.archives.gov.ua>

Вебсайт Інституту історії України НАН України: <http://history.org.ua/uk>

Вебсайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України: <http://archeos.org.ua>

Вебсайт Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Електронна бібліотека «Діаспоріана»: <http://diasporiana.org.ua>

Електронна бібліотека «Чтиво»: <http://www.chtyvo.org.ua>

Інтернет-проект «Національний банк даних жертв політичних репресій радянської доби в Україні»: <http://www.reabit.org.ua>

Онлайн-енциклопедія «Вікіпедія» <https://uk.wikipedia.org>

Офіційний вебпортал Державної архівної служби України: <https://old.archives.gov.ua>

